การศึกษารูปแบบการปลูกทุเรียนของเกษตรกร อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

The Study of Durian Planting Patterns of Farmers in Huai Yot District, Trang Province

ธนกฤต นิ่มกาญจนา[1] พันธ์จิตต์ สีเหนี่ยง[1*] คนึงรัตน์ คำมณี[1] และจิรัฐินาฏ ถังเงิน[1]

Thanakrit Nimkanchana[1] Panchit Seeniang[1*] Kanungrat Kummanee[1] and Jirattinart Thungngern[1]

Received: June 24, 2022
Revised: August 8, 2022
Accepted: August 16, 2022

Abstract: The objectives of this research were to study the durian planting patterns, durian production cost, and SWOT analysis of durian planting patterns of farmers, Huai Yot district, Trang province. Interview schedule was used for data collection from forty-five farmers. Descriptive statistics, empirical data analysis, SWOT analysis, and content analysis were applied for data analysis. The findings revealed that the durian planting pattern of farmers can be classified into 3 main forms: 1) monocrop durian farming, 2) integrated durian farming, and 3) agroforestry durian farming. Farmers' durian production costs, monocrop durian farming was the most costly, followed by integrated durian farming. Finally, agroforestry durian farming had lowest cost. While SWOT analysis of different durian farming patterns of farmers can be summarized as follows: 1) Monocrop durian farming had yielding and high income, but also high production costs. Lack of varied durian species or plant species, 2) Integrated durian farming had a varied durian and plant species. Farmers had a varied income throughout the year, but lack good durian tree management, harvesting produce, and 3) agroforestry durian farming gave a relatively high yield. There were a wide range of species, low production costs, but lack of good care management, making imperfect durian fruit. It could be seen that different patterns of durian planting were associated with the environment, farm management, investment and the results of farming received by farmers. Therefore, farmers may choose to grow durian in ways that suit their potential or in accordance with their intended goals.

Keywords: durian, durian planting patterns, monocrop, integrated farming, agroforestry

บทคัดย่อ: การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการปลูกทุเรียน ต้นทุนการผลิตทุเรียน และการวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพแวดล้อมการปลูกทุเรียนรูปแบบต่างๆ ของเกษตรกร อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากเกษตรกร จำนวน 45 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพแวดล้อม และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปลูกทุเรียนของเกษตรกร จำแนกได้เป็น 3 รูปแบบหลัก ดังนี้ 1) การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว 2) การปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน และ 3) การปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร ส่วนต้นทุนการผลิตทุเรียนของเกษตรกร การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวมีต้นทุนสูงที่สุด รองลงมาการปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน และสุดท้ายการปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร

[1] ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140
Dept. of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Nakhon Pathom, 73140, Thailand
*Corresponding author: agrpcp@ku.ac.th

Agricultural Science and Management J. 5 (3) : 16-26 (2022)

ขณะที่การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพแวดล้อมในการปลูกทุเรียนรูปแบบต่าง ๆ ของเกษตรกรสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว ให้ผลผลิต และรายได้สูง แต่ก็มีต้นทุนการผลิตที่สูง ขาดความหลากหลายของสายพันธุ์หรือชนิดพืชปลูก 2) การปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน มีความหลากหลายของสายพันธุ์และชนิดพืชปลูก เกษตรกรมีรายได้ที่หลากหลายตลอดปี แต่ขาดการจัดการต้นทุเรียนที่ดี และ 3) การปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง มีสายพันธุ์ที่หลากหลาย ต้นทุนการผลิตต่ำ แต่ขาดการจัดการดูแลที่ดี ทำให้ผลทุเรียนไม่สมบูรณ์ จะเห็นได้ว่า การปลูกทุเรียนรูปแบบที่แตกต่างกันมีความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม การจัดการฟาร์ม การลงทุน และผลของการทำฟาร์มที่เกษตรกรได้รับ ดังนั้นเกษตรกรอาจเลือกปลูกทุเรียนในรูปแบบที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง หรือตามเป้าหมายที่ต้องการได้

คำสำคัญ: ทุเรียน รูปแบบการปลูกทุเรียน การปลูกเชิงเดี่ยว เกษตรผสมผสาน วนเกษตร

คำนำ

เมืองไทยนับว่าเป็นดินแดนแห่งผลไม้ เนื่องจากความหลากหลายของชนิดผลไม้ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกมาทั้งปีผลไม้บางอย่างก็มีให้กินตลอดบางอย่างก็มีเฉพาะฤดูเท่านั้นอย่างเช่น “ทุเรียน” ที่ส่วนใหญ่จะมีให้กินเฉพาะช่วงฤดูร้อนและต้องถือว่าทุเรียนนั้นเป็นผลไม้ที่เชิดหน้าชูตาของไทยอย่างหนึ่งจนได้รับการยกย่องให้เป็น “ราชาผลไม้” (สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง, 2563) จากสถิติสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2561 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกทุเรียนรวมทั้งหมด 879,813 ไร่ พื้นที่ให้ผลรวมทั้งหมด 676,249 ไร่ ผลผลิตรวมทั้งประเทศ 759,828 ตัน ภาคเหนือมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 56,651 ไร่ ผลผลิต 34,936 ตัน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 8,571 ไร่ ผลผลิต 4,480 ตัน ภาคกลางมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 338,704 ไร่ ผลผลิต 408,572 ตัน ภาคใต้มีพื้นที่ปลูกทุเรียน 475,887 ไร่ ผลผลิต 311,840 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561)

จังหวัดตรังมีผลผลิตผลไม้ที่สำคัญ 4 ชนิด ได้แก่ มังคุด เงาะ ลองกอง และทุเรียน มีเพียงทุเรียนเท่านั้น ที่ราคาสูงกว่าปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 25 ทั้งนี้ในปี 2562 มีแนวโน้มที่จะมีผู้บริโภคทุเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่าปี 2561 โดยในปี 2560 จังหวัดตรังมีพื้นที่ปลูกทุเรียน 2,282 ไร่ มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 1,855 ไร่ ผลผลิต 440 ตัน (สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง, 2563) แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคมีความต้องการทุเรียนเพิ่มขึ้นแต่ มีผลผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการ ปัจจุบันจังหวัดตรังเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้มีเกษตรกรปลูกทุเรียนในรูปแบบต่างๆ กันในแต่ละพื้นที่ตามศักยภาพการผลิตที่มีในพื้นที่ของตนเอง โดยระบบเกษตรมีความเกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการขยายตัวของอุปสงค์การบริโภคทุเรียนในตลาดการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะจากตลาดการนำเข้าของจีนที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ซึ่งได้ส่งผลต่อการปรับตัวของราคาทุเรียนทั้งในตลาดส่งออกและตลาดภายในประเทศ ราคาที่ปรับตัวสูงขึ้นได้สร้างแรงจูงใจต่อการขยายพื้นที่การเพาะปลูกและผลผลิตทั้งในประเทศไทยและในแหล่งผลิตทุเรียนดั้งเดิม เช่น ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ อีกทั้งยังมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกไปในแหล่งผลิตใหม่ๆ เช่น ประเทศกัมพูชา เวียดนาม และเมียนมาร์ รวมถึงรัฐในภาคเหนือของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งแม้ว่าในขณะนี้การเพิ่มขึ้นของอุปทานผลผลิตโดยรวมจะยังไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด แต่มีแนวโน้มว่าภายในทศวรรษข้างหน้าการขยายตัวของผลผลิตทุเรียนจะมีมากขึ้น (กรมวิชาการเกษตร, 2562) โดยสถานการณ์การผลิตทุเรียนไทย ปี 2562 มีพื้นที่เพาะปลูกทุเรียนทั่วประเทศรวม 937,607 ไร่ โดยมีเนื้อที่ให้ผล 724,730 ไร่ และมีผลผลิตรวม 1,017,097 ตัน ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 1,403 กิโลกรัม / ไร่ ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2553 (ระยะ 10 ปีที่ผ่าน) พบว่า พื้นที่เพาะปลูกทุเรียนพื้นที่ให้ผล และผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น โดยพื้นที่ที่มีการปลูก

ทุเรียนมากที่สุดอยู่ในภาคใต้ (กระทรวงพาณิชย์, 2563) อย่างไรก็ตามจังหวัดตรังไม่อยู่ใน 10 อันดับแรกของจังหวัดที่มีการผลิตทุเรียนมากที่สุด อย่างไรก็ตามทุเรียนเป็นไม้ผลที่มีราคา หากเกษตรกรในพื้นที่สามารถพัฒนาการผลิตให้เกิดประสิทธิภาพหรือมีข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการผลิตทุเรียนที่ได้ประโยชน์ นำไปสู่ความยั่งยืนในระบบการผลิต และเหมาะสมกับบริบทของตนเองก็จักดียิ่ง

ดังนั้น การศึกษารูปแบบการปลูกทุเรียนของเกษตรกร อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทำให้มีเกษตรกรปลูกทุเรียนในรูปแบบต่างกันในแต่ละพื้นที่ตามจุดแข็งปัจจัยการผลิตที่มีในพื้นที่ของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการนำเสนอข้อเท็จจริงของการปลูกทุเรียนที่เหมาะสมเพื่อเป็นทางเลือกให้เกษตรกรในจังหวัดตรัง สอดคล้องตามนโยบายตามยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มุ่งในการแก้ไขจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกรมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” โดยมีแนวทางไปสู่เป้าหมายสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรและแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาในหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมนำผลการศึกษาสามารถเป็นแนวทางในการปรับปรุงสภาวะแวดล้อมของระบบการเกษตรในพื้นที่อื่นๆ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) ซึ่งเกษตรกรหลายคนพยายามที่จะปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตรของตนจากเดิมที่มุ่งเน้นผลิตเชิงพาณิชย์ไปสู่วิถีของเกษตรกรรมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561)

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง จำนวน 209 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง, 2563) มีทั้งหมด 16 ตำบล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง จำนวน 45 คน โดยใช้เกณฑ์ที่ระดับร้อยละ 20 ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นเกษตรกรที่ปลูกทุเรียนในระบบเกษตรเชิงเดี่ยว และเกษตรกรที่ปลูกทุเรียนร่วมกับการผลิตอื่นและเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรของสำนักงานเกษตรอำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากสำรวจ และรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured interview schedule) และการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการรวบรวมเอกสารในประเด็นแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical analysis) จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interview) การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพแวดล้อม (SWOT analysis) และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการทดลองและวิจารณ์

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเกษตรกร

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 45 คน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 71.11 เป็นเพศชาย และร้อยละ 28.89 เป็นเพศหญิง เกษตรกรมีอายุ 61 - 75 ปี ร้อยละ 35.56 รองลงมา เกษตรกรมีอายุ 46 -60 ปี ร้อยละ 26.67 เกษตรกรมีอายุ 31 - 45 ปี ร้อยละ 17.78 เกษตรกรมีอายุ 76 – 90 ปี ร้อยละ 8.89 และเกษตรกรมีอายุ 16 – 30 ปี ร้อยละ 2.22 โดยมีอายุเฉลี่ย 56.00 ปี มีอายุสูงสุด 89 ปี อายุต่ำสุด 29 ปี ซึ่งมีเกษตรกรหลากหลายช่วงวัย อย่างไรก็ตามเกือบครึ่งหนึ่งของเกษตรกรมีอายุมากกว่า 60 ปี ซึ่งถือว่าอยู่ในช่วงสูงวัย โดยมีระดับการศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น

ร้อยละ 24.44 เท่ากัน เกษตรกรมีการถือครองที่ดินเฉลี่ย 24.31 ไร่ รายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลัก 24,511.11 บาทต่อเดือน

ข้อมูลการปลูกทุเรียนของเกษตรกร

พบว่า พื้นที่การผลิตทุเรียนของเกษตรกรเฉลี่ย 5.65 ไร่ ทุเรียนมีอายุเฉลี่ย 18.41 ปี และมีจำนวนต้นทุเรียนเฉลี่ย 84.15 ต้นต่อสวน มีระยะปลูกตั้งแต่ 5x5 เมตร จนถึง 10x10 เมตร โดยระยะปลูก 8x8 เมตร เกษตรกรนิยมมากที่สุด ร้อยละ 46.67 พันธุ์ทุเรียนที่นิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์หมอนทอง ซึ่งมีปลูกทุกสวน รองลงมา คือ พันธุ์ชะนี ร้อยละ 28.28 ถัดมาพันธุ์ก้านยาว ร้อยละ 22.22 พันธุ์ทุเรียนบ้าน ร้อยละ 11.11 พันธุ์กระดุม 4.44 และสุดท้าย พันธุ์มูซานคิง พันธุ์จันทบุรี 4 และพันธุ์สาลิกา ร้อยละ 2.22 เท่ากัน โดยเกษตรกรร้อยละ 66.67 ขายผลผลิตทุเรียนผ่านพ่อค้าคนกลางที่มารับที่สวน รองลงมาร้อยละ 28.89 ขายผลผลิตโดยตรงกับผู้บริโภค และสุดท้ายเกษตรกรขายโดยนำผลผลิตไปส่งพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 4.44

รูปแบบการปลูกทุเรียนของเกษตรกร

พบว่า รูปแบบการปลูกทุเรียนของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 44.44 ปลูกทุเรียนแบบผสมผสานร่วมกับไม้ผลท้องถิ่น ร้อยละ 33.33 ปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว และร้อยละ 22.23 ปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร โดยรูปแบบการทุเรียนเชิงเดี่ยวเป็นการปลูกทุเรียนชนิดเดียว ร้อยละ 4.44 ปลูกทุเรียนชนิดเดียวแบบมีการรับรองมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) รูปแบบการปลูกทุเรียนแบบผสมผสานเป็นการปลูกทุเรียนร่วมกับไม้ผลท้องถิ่น โดยมีความหลากหลายทางสายพันธุ์ทุเรียน เช่น ชะนี ก้านยาว กระดุม สาลิกา และมีการปลูกทุเรียนร่วมกับพันธุ์พืชอื่นๆ ได้แก่ กล้วยหอม ส้มโอ มะนาว เป็นต้น ลองกอง ลางสาด มังคุด กาแฟ และหมาก เป็นต้น รูปแบบการปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร โดยแบ่งเป็น การปลูกทุเรียนร่วมกับการปลูกยางพารา ร้อยละ 15.56 และปลูกทุเรียนร่วมกับไม้ป่า ร้อยละ 6.67 ซึ่งมีรูปแบบสอดคล้องกับ จรัญ (2560ข) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบในการปลูกทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยแต่ละรูปแบบมีลักษณะ ดังนี้

1. **การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว** แบ่งเป็น 2 รูปแบบย่อย ได้แก่

1) **การปลูกทุเรียนชนิดเดียว** เป็นการปลูกทุเรียนชนิดเดียวล้วน มีความสะดวกในการจัดการพื้นที่ ตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ การปลูก การบำรุงรักษา และการเก็บเกี่ยวผลผลิตมีค่าใช้จ่ายในการจัดการมากกว่าการปลูกแบบผสมผสาน แต่มีข้อเสียคือหากเกิดการระบาดของโรคแมลงจะเกิดทั้งพื้นที่ อีกทั้งไม่มีรายได้ระหว่างทางในช่วงที่รอการเก็บเกี่ยวผลผลิตทุเรียน (กรมป่าไม้, 2562) โดยเกษตรกรนิยมปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง มีแหล่งน้ำจากคลองธรรมชาติ บ่อน้ำ สระน้ำ และน้ำประปาเพื่อการเกษตร ทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี มีการปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม สำหรับการปลูกทุเรียนมีการทำร่องเพื่อป้องกันน้ำท่วมขัง ยกโคกให้สูง และมีการปลูกต้นทุเรียนแบบเสริมรากเพื่อป้องกันต้นทุเรียนโค่นล้มจากลมพัดแรง

2) **การปลูกทุเรียนมาตราฐนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี** (Good Agricultural Practices: GAP) เกษตรกรนิยมปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองเป็นการผลิตทุเรียนเชิงเดี่ยวตามมาตรฐาน GAP มีแหล่งน้ำจากคลองธรรมชาติ บ่อน้ำ สระน้ำ และน้ำประปาเพื่อการเกษตร ทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี มีการปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสมสำหรับการปลูกทุเรียน มีการทำร่องเพื่อป้องกันน้ำท่วมขัง ยกโคกให้สูง และมีการปลูกต้นทุเรียนแบบเสริมรากเพื่อป้องกันต้นทุเรียนโค่นล้มจากลมพัดแรง เช่นเดียวกันการผลิตตามมาตรฐาน GAP มีเป้าหมายหลัก คือ ปลอดภัย และคุณภาพ ส่วนเป้าหมายรอง คือ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพของผู้ปฏิบัติงาน ข้อกำหนดวิธีปฏิบัติและวิธีตรวจประเมินมี 8 หมวด ได้แก่ 1) แหล่งน้ำ 2) พื้นที่ปลูก 3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร 4) การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลิตผลคุณภาพ 5) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 6) การเก็บรักษาและการขนย้ายผลิตผลภายในแปลงเพาะปลูก 7) สุขลักษณะส่วนบุคคล 8) การบันทึกข้อมูล (กรมวิชาการเกษตร, 2560) ซึ่งเกษตรกรผู้ผลิต ทุเรียนตามมาตรฐาน GAP เปิดสวนทุเรียนเป็นแปลงสาธิตเพื่อให้เกษตรกรที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน

2. การปลูกทุเรียนร่วมกับไม้ผลท้องถิ่นหรือการปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน เกษตรกรนิยมปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง แต่มีการปลูกสายพันธุ์อื่นๆ ที่หลากหลายร่วมด้วย เช่น ชะนี ก้านยาว กระดุม และสาลิกา เป็นต้น และมีความหลากหลายของพันธุ์พืชปลูกร่วม เช่น กล้วยหอม ส้มโอ มะนาว ลองกอง ลางสาด มังคุด กาแฟ และหมาก เป็นต้น มีแหล่งน้ำจากธรรมชาติ บ่อน้ำ สระน้ำ และน้ำประปาเพื่อการเกษตร ทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี พื้นที่มีความลาดชันเหมาะสมในการปลูกต้นทุเรียนทำให้ไม่มีปัญหาน้ำท่วมขัง สอดคล้องกับจรัญ (2560) ซึ่งระบุว่า เกษตรกรเข้าไปจัดการพื้นที่บริเวณสวนทุเรียนพื้นบ้านดั้งเดิมที่ปล่อยให้มีการเจริญเติบโต จึงมีการปลูกพืชแซมประเภทไม้ผลท้องถิ่นที่สามารถเจริญเติบโตร่วมกันได้ดี โดยปลูกไม้ผลเหล่านั้นแทรกตามช่องว่างระหว่างเรือนยอดของต้นทุเรียน ไม่มีการโค่นทำลายทุเรียน ลักษณะสวนทุเรียนร่วมกับไม้ผลท้องถิ่นนี้ นอกจากจะได้รับผลตอบแทนจากผลผลิตหลักคือทุเรียนแล้ว ยังได้รับผลผลิตจากไม้ผลท้องถิ่นชนิดอื่นอีกด้วย สร้างรายได้แก่เจ้าของสวนในแต่ละปีค่อนข้างสูง นอกจากนี้ภายในพื้นที่สวนทุเรียนดังกล่าวยังเกิดกล้าไม้ ลูกไม้ และพืชพื้นล่างหลากหลายชนิดที่นำมาเป็นอาหารและยาสมุนไพรได้ สวนทุเรียนแบบผสมผสานพบกระจายอยู่บริเวณที่ลาดเชิงเขา

3. การปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร แบ่งเป็น 2 รูปแบบย่อย ได้แก่

1) การปลูกทุเรียนร่วมกับไม้ป่า เกษตรกรนิยมปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทอง มีแหล่งน้ำจากธรรมชาติเป็นน้ำประปาภูเขาและลำธาร ทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอดทั้งปี พื้นที่มีความลาดชันสูงเหมาะสมในการปลูกทุเรียนทำให้ไม่มีปัญหาน้ำท่วมขัง โดยการปลูกทุเรียนร่วมกับไม้ป่า จัดเป็นระบบวนเกษตร (กรมป่าไม้, 2562) สอดคล้องกับจรัญ (2560) ซึ่งระบุว่า เกษตรกรจะนำเมล็ดทุเรียนพื้นเมืองไปปลูกบริเวณพื้นที่ตามแนวร่องน้ำ โดยการฝังเมล็ดไว้ระยะห่างประมาณ 10-15 เมตร ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิประเทศมีการแผ้วถางหรือ เตรียมพื้นที่ก่อนการปลูกเป็นบางจุดเท่านั้น พืชดั้งเดิมที่มีอยู่จะไม่ถูกทำลายมากนัก ทุเรียนที่ปลูกเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่จะมีลักษณะเป็นพืชเรือนยอดที่มีลำต้นสูงใหญ่กว่าพืชชนิดอื่นในบริเวณเดียวกันด้วยปัจจัยของการเจริญเติบโตที่ต้องการปริมาณแสงที่เหมาะสม ทุเรียนร่วมกับไม้ป่ามีโครงสร้างลำต้นสูงใหญ่ เรือนยอดแผ่กว้าง มีระบบรากเป็นแบบพูพอน การให้ผลผลิตแตกต่างกันตามปัจจัยด้านพื้นที่ภูมิประเทศและอายุของต้นทุเรียน ในสวนซึ่งเรียกว่า “สวนป่าทุเรียน” มีพรรณไม้ป่าชนิดต่างๆ ขึ้นอยู่ปะปนกันตามธรรมชาติ หากมีการจัดการดูแลในรอบปี ทุเรียนจะให้ผลผลิตอย่างสม่ำเสมอ สวนป่าทุเรียนจะยังคงมีสภาพสมบูรณ์ต้นทุเรียนไม่ถูกทำลายจากพืชอิงอาศัย เช่น เถาวัลย์ พลูด่าง เป็นต้น

2) การปลูกทุเรียนร่วมกับยางพารา พืชหลักเป็นยางพาราส่วนทุเรียนเป็นพืชที่มีอยู่แล้ว โดยเกษตรกรได้เข้าไปจัดการพื้นที่บริเวณที่มีการปลูกทุเรียน มีการตัดโค่นไม้ผล ไม้ยืนต้น รวมทั้งทุเรียนพื้นบ้านในพื้นที่สวนเดิมแล้วไถพรวนให้เป็นพื้นที่สำหรับปลูกยางพาราพันธุ์ใหม่ (ยางพันธุ์ส่งเสริม) แต่มีเกษตรกรบางรายได้เว้นการตัดโค่นต้นทุเรียนพื้นเมืองดั้งเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ เหลือไว้เฉพาะต้นที่มีลักษณะรสชาติและให้ผลผลิตดี เพื่อเก็บไว้รับประทานในครอบครัวและจำหน่ายในส่วนที่เหลือ ส่วนใหญ่จะคงต้นทุเรียนไว้บริเวณแนวรั้วหรืออาณาเขตของพื้นที่ แต่รายได้หลักมาจากผลผลิตยางพารา สอดคล้องกับจรัญ (2560) ซึ่งศึกษารูปแบบการปลูกทุเรียนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยพันธุ์ทุเรียนส่วนใหญ่ที่ปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง และมีความหลากหลายทางสายพันธุ์ พื้นที่มีความชันสูงเหมาะสมในการปลูกต้นทุเรียนทำให้ไม่มีปัญหาน้ำท่วมขัง

Agricultural Science and Management J. 5 (3) : 16-26 (2022)

Table 1 Numbers and percentage of durian planting pattern

(n=45)

Durian planting pattern	No.	%
1. Monoculture	15	33.33
1) Monocrop	13	28.89
2) Monocrop with GAP	2	4.44
2. Integrated farming	20	44.44
3. Agroforestry	10	22.23
1) Durian and forest	3	6.67
2) Durian and rubber plant	7	15.56
Total	**45**	**100.00**

รูปแบบการปลูกทุเรียนของเกษตรกร

พื้นที่ให้ผลผลิตทุเรียนของเกษตรกรปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว เฉลี่ย 6.89 ไร่ สูงสุด 40 ไร่ และต่ำสุด 0.50 ไร่ ส่วนพื้นที่ให้ผลผลิตทุเรียนของเกษตรกรปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน เฉลี่ย 3.13 ไร่ สูงสุด 6 ไร่ และต่ำสุด 1 ไร่ และพื้นที่ให้ผลผลิตทุเรียนของเกษตรกรปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร เฉลี่ย 6.80 ไร่ สูงสุด 25 ไร่ และต่ำสุด 1 ไร่ โดยเกษตรกรอำเภอห้วยยอดมีพื้นที่ให้ผลผลิตทุเรียนทั้งหมด 254.25 ไร่

จำนวนต้นทุเรียนต่อไร่ของเกษตรกรปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว เฉลี่ย 21.27 ต้นต่อไร่ สูงสุด 40 ต้นต่อไร่ และต่ำสุด 10 ต้นต่อไร่ ส่วนจำนวนต้นทุเรียนต่อไร่ของเกษตรกรปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน เฉลี่ย 16.73 ต้นต่อไร่ สูงสุด 30 ต้นต่อไร่ และต่ำสุด 5 ต้นต่อไร่ และจำนวนต้นทุเรียนต่อไร่ของเกษตรกรปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร เฉลี่ย 12.60 ต้นต่อไร่ สูงสุด 60 ต้นต่อไร่ และต่ำสุด 2 ต้นต่อไร่

เกษตรกรปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวได้น้ำหนักผลผลิตทุเรียน เฉลี่ย 57.36 กิโลกรัมต่อต้น สูงสุด 500 กิโลกรัมต่อต้น ต่ำสุด 0.4 กิโลกรัมต่อต้น ส่วนเกษตรกรปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน เฉลี่ย 35.34 กิโลกรัมต่อต้น สูงสุด 180 กิโลกรัมต่อต้น ต่ำสุด 5 กิโลกรัมต่อต้น สุดท้ายผลผลิตทุเรียนต่อต้นของเกษตรกรปลูกทุเรียนแบบวนเกษตรเฉลี่ย 25.70 กิโลกรัมต่อต้น สูงสุด 67 กิโลกรัมต่อต้น ต่ำสุด 2 กิโลกรัมต่อต้น

น้ำหนักผลผลิตทุเรียนต่อไร่ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว สูงสุด 1,000.00 กิโลกรัมต่อไร่ ต่ำสุด 5.00 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีน้ำหนักผลผลิตทุเรียนเฉลี่ย 455.67 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนน้ำหนักผลผลิตทุเรียนต่อไร่ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน สูงสุด 640.00 กิโลกรัมต่อไร่ ต่ำสุด 60.00 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีน้ำหนักผลผลิตทุเรียนเฉลี่ย 327.57 กิโลกรัมต่อไร่ และน้ำหนักผลผลิตทุเรียนต่อไร่ของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร สูงสุด 800.00 กิโลกรัมต่อไร่ ต่ำสุด 53.20 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีน้ำหนักผลผลิตทุเรียนเฉลี่ย 283.41 กิโลกรัมต่อไร่

รายได้จากการผลิตทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว เฉลี่ย 189,077.00 บาทต่อปี ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในแบบผสมผสานมีรายได้เฉลี่ย 84,206.70 บาทต่อปี และเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร มีรายได้เฉลี่ย 100,727.00 บาทต่อปี โดยคิดเป็นรายได้จากการผลิตทุเรียนของเกษตรกรต่อไร่ได้ ดังนี้ ผู้ปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว เฉลี่ย 27,442.23 บาท/ไร่/ปี ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในแบบผสมผสาน เฉลี่ย 26,903.10 บาท/ไร่/ปี และเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร เฉลี่ย 14,812.79 บาท/ไร่/ปี โดยรายได้เฉลี่ยต่อไร่ของการปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว และทุเรียนในแบบผสมผสานต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อาจเนื่องมาจากการพื้นที่ให้ผลผลิตทุเรียนของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวในขณะนี้ยังมีน้อย ขณะที่ Radchanui and Keawvongsri (2017) ซึ่งศึกษารูปแบบการปลูกทุเรียนในพื้นที่ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ระบุว่ามีรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน

รูปแบบต่างๆ ดังนี้ การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว 58,688 บาทต/ไร่/ปี การปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน 24,550 บาท/ไร่/ปี และการปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร 10,275 บาท/ไร่/ปี ซึ่งแต่ละรูปแบบมีรายได้เฉลี่ยแตกต่างกันค่อนข้างมาก

Table 2 Durian farm characteristics by planting patterns

(n=45)

Items	Monocrop			Integrated farming			Agroforestry		
	Min.	$\bar{x}$	Max.	Min.	$\bar{x}$	Max.	Min.	$\bar{x}$	Max.
Farm size (rai)	0.50	6.89	40.00	1.00	3.13	6.00	1.00	6.80	25.00
Durian tree (tree/rai)	10.00	21.27	40.00	5.00	16.73	30.00	2.00	12.60	60.00
Yield (kg/tree)	0.40	57.36	500.00	5.00	34.34	180.00	2.00	25.70	67.00
Yield (kg/rai)	5.00	455.67	1,000.00	60.00	327.57	640.00	53.20	283.41	800.00

ต้นทุนการผลิตทุเรียนของเกษตรกร

พบว่า ต้นทุนรวมในการผลิตทุเรียนของเกษตรกร การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวมีต้นทุนสูงที่สุด เฉลี่ย 75,331.66 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปร 35,827.44 บาทต่อไร่ และต้นทุนคงที่ 39,504.22 บาทต่อไร่ รองลงมาการปลูกทุเรียนแบบผสมผสานมีต้นทุนรวมเฉลี่ย 22,068.49 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปร 10,174.59 บาทต่อไร่ และต้นทุนคงที่ 11,893.90 บาทต่อไร่ และการปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร มีต้นทุนรวมต่ำที่สุด เฉลี่ย 16,748.81 บาทต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปร 8,812.14 บาทต่อไร่ และต้นทุนคงที่ 7,666.67 บาทต่อไร่ ซึ่งต้นทุนของการปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวสูงที่สุดเนื่องจากการปรับพื้นที่ซึ่งเป็นต้นทุนคงที่ และในส่วนของการดูแลรักษาการใส่ปุ๋ย และใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่สูงกว่ารูปแบบอื่นๆ มาก ขณะที่การปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร มีการใช้ต้นทุนต่ำที่สุด

Table 3 Compare the costs of different durian planting patterns

(n=45)

Variable costs	Monocrop (THB/rai)	Integrated farming (THB/rai)	Agroforestry (THB/rai)
1. Chemical fertilizer	7,126.67	4,636.67	4,380.67
2. Organic fertilizer	7,989.33	2,701.33	2,618.67
3. Chemical herbicide	40	0	0
4. Chemical insecticide	2,551.33	66.66	0
5. Insect repellent extract	0	23.33	0
6. Chemicals fungicide	2,616.67	172	0
7. Trichoderma fungus	46.67	46.67	0
8. Durian tree pruning wages	500	0	0
9. Durian fertilizer wages	1,566.67	0	73.33
10. Weeding wages	266.67	653.33	0

Table 3 (continued).

(n=45)

Variable costs	Monocrop (THB/rai)	Integrated farming (THB/rai)	Agroforestry (THB/rai)
11. Wages for spraying pesticides and pests	3,733.34	200.00	0
12. Energy cost	8,658.67	1,674.60	1,739.47
13. Harvest cost	660	0	0
14. Others	71.42	0	0
Total variable cost	**35,827.44**	**10,174.59**	**8,812.14**
Total fixed cost	**39,504.22**	**11,893.90**	**7,666.67**
Average Total costs	**75,331.66**	**22,068.49**	**16,748.81**

การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ในการปลูกทุเรียน

การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพแวดล้อมในการปลูกทุเรียนรูปแบบต่างๆ ของเกษตรกรสามารถสรุปได้ดัง (Table 4-6)

1) การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวของเกษตรกรมีจุดเด่น คือ ให้ผลผลิตสูง รายได้สูง และมีเกษตรกรบางรายได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) เกษตรกรมีการจัดการแปลง พื้นที่ปลูกให้เหมาะสม ไม่เกิดน้ำท่วม และยังสามารถจัดการและดูแลการผลิตได้ง่าย อย่างไรก็ตามจุดอ่อนที่สำคัญคือมักจะปลูกทุเรียนหรือพืชชนิดเดียวในแปลงไม่มีความหลากหลายของสายพันธุ์หรือชนิดพืชปลูก ต้นทุนการผลิตสูง มักจะพบปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดได้ง่าย ต้องใช้สารเคมีปริมาณมากในการจัดการสวน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวมุ่งเน้นประสิทธิภาพการผลิต หรือปริมาณผลผลิตทุเรียนและการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร

Table 4 SWOT analysis of durian planting patterns as monocrop

Strengths	Weaknesses
1. High yields 2. High income from durian 3. Growing durian varieties with high demand 4. Good farm area for durian planting 5. Durian root supplementation	1. There is no diversify of plant varieties. 2. High costs 3. Root rot of durian 4. There is a cost of proper conditioning the area for durian planting, grooves are made to prevent flooding.
Threats	**Opportunities**
1. There are many problems with diseases, insects and durian enemies. 2. Problems from the use of chemicals and production standards required by the market.	1. High demand for durian 2. High durian price 3. Production can be developed to the GAP standard.

2) การปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน มีจุดเด่น คือ มีการปลูกทุเรียนทั้งสายพันธุ์ที่ตลาดต้องการ และสายพันธุ์พื้นเมืองที่หลากหลาย เช่น ชะนี ก้านยาว กระดุม สาลิกา มีการปลูกทุเรียนร่วมกับการปลูกพืชหรือกิจกรรมการผลิตอื่น ได้แก่ กล้วยหอม ส้มโอ มะนาว เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีรายได้จากพืชอื่นๆ ที่หลากหลายตลอดปี อย่างไรก็ตามจุดอ่อนที่สำคัญคือ การปล่อยให้ทุเรียนเจริญเติบโตตามธรรมชาติโดยไม่มีการตัดแต่งกิ่งทำให้ต้นทุเรียนสูงยากต่อการดูแลและเก็บผลผลิต การเข้าพื้นที่จัดการดูแลรักษาและเก็บเกี่ยวผลผลิตจะยากกว่าเนื่องจากมีการปลูกต้นไม้แบบไม่เป็นระเบียบ และมีปัญหาต้นทุเรียนตายจากโรครากเน่าโคนเน่า เมื่อมีทุเรียนตายเป็นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรปลูกผลไม้อื่นๆ แซมแทนทุเรียนทำให้พื้นที่การปลูกทุเรียนหรือจำนวนต้นทุเรียนลดลง โดยมักปลูกปาล์มน้ำมันแทนต้นทุเรียนที่ตายไป ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน อาจมุ่งไปที่การลดต้นทุนการผลิต รายได้ที่หลากหลายของเกษตรกร และความหลากหลายทางชีวภาพ

Table 5 SWOT analysis of durian planting patterns as integrated farming

Strengths	Weaknesses
1. Growing durian varieties with high demand and indigenous varieties. 2. There is diversity of plant varieties. 3. Farm area has a suitable slope for planting durian trees. 4. Farmers earn money in many ways, resulting in year-round income.	1. High durian trees are difficult to care for and harvest yields. 2. Difficult plots access conducts to problems of maintain and harvest durian. 3. Root rot of durian.
Threats	**Opportunities**
1. There are many problems with diseases, insects and durian enemies.	1. High demand for durian 2. High durian price

3) การปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร มีทั้งร่วมกับไม้ป่า และร่วมกับการปลูกยางพารา มีจุดเด่น คือ ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง มีการปลูกทุเรียนทั้งสายพันธุ์ที่ตลาดต้องการ และสายพันธุ์พื้นเมืองที่หลากหลาย มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ และเกษตรกรมีรายได้จากการผลิตอื่น เช่น การกรีดยาง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนที่สำคัญคือ การปล่อยให้ทุเรียนเจริญเติบโตตามธรรมชาติไม่มีการตัดแต่งกิ่งทำให้ต้นทุเรียนสูงยากต่อการดูแลและเก็บผลผลิต การเข้าพื้นที่จัดการดูแลรักษาและเก็บเกี่ยวผลผลิตจะยากกว่าเนื่องจากเป็นพื้นที่ลาดชัน และมีปัญหาต้นทุเรียนตายจากโรครากเน่าโคนเน่า และผลทุเรียนไม่สมบูรณ์ เนื่องจากการขาดจัดการและการบำรุงต้นทุเรียนที่ดี โดยรูปแบบการปลูกทุเรียนร่วมยางพาราทำให้พันธุกรรมท้องถิ่นลดลงอย่างรวดเร็ว ความหลากหลายทางชีวภาพต่ำ การดูแลรักษาจะเน้นไปที่การดูแลยางพารา สอดคล้องกับ จรัญ (2560) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบในการปลูกทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี นอกจากนี้อุปสรรคที่สำคัญ คือ การขนส่งผลผลิตทุเรียนทำได้ยากเพราะสวนทุเรียนส่วนใหญ่อยู่บนภูเขาสูงไม่มีถนนเข้าถึงสวนทุเรียน

Table 6 SWOT analysis of durian planting patterns as agroforestry

Strengths	Weaknesses
1. The yield on the farm is quite high. 2. Growing durian varieties with high demand and indigenous varieties. 3. The area has a suitable slope for planting durian trees. 4. There are various of plant varieties. 5. Lower costs	1. High durian trees are difficult to care for and harvest yields. 2. Difficult plots access conducts to problems of maintain and harvest durian. 3. Root rot of durian 4. Imperfect durian fruits
Threats	**Opportunities**
1. There are many problems with diseases, insects and durian enemies. 2. Transportation of durian produce is difficult.	1. High demand for durian 2. High durian price

สรุป

รูปแบบการปลูกทุเรียนของเกษตรกร จำแนกได้เป็น 3 รูปแบบหลัก ดังนี้ 1) การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยว ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบย่อย ได้แก่ ปลูกทุเรียนชนิดเดียว และปลูกทุเรียนชนิดเดียวแบบมีมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม 2) การปลูกทุเรียนร่วมกับไม้ผลท้องถิ่น หรือแบบผสมผสาน และ 3) การปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร ซึ่งสามารถแบ่ง เป็น 2 รูปแบบย่อย ได้แก่ การปลูกทุเรียนร่วมกับไม้ป่า และการปลูกทุเรียนร่วมกับยางพารา ส่วนต้นทุนการผลิตทุเรียนของเกษตรกร การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวมีต้นทุนสูงที่สุด โดยมีทั้งต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่สูงที่สุด รองลงมาการปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน และสุดท้ายการปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร มีต้นทุนต่ำที่สุด ทั้งต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ ขณะที่การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพแวดล้อมในการปลูกทุเรียนรูปแบบต่างๆ ของเกษตรกรสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การปลูกทุเรียนเชิงเดี่ยวของเกษตรกร ให้ผลผลิตและรายได้สูง และมีเกษตรกรบางรายได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) แต่มีต้นทุนการผลิตที่สูงเช่นกัน ขาดความหลากหลายของสายพันธุ์หรือชนิดพืชปลูก 2) การปลูกทุเรียนแบบผสมผสาน มีความหลากหลายของสายพันธุ์และชนิดพืชปลูก เกษตรกรมีรายได้ที่หลากหลายตลอดปี แต่ขาดการจัดการต้นทุเรียนที่ดีทำให้ต้นทุเรียนสูงยากต่อการดูแลและเก็บผลผลิต การเข้าพื้นที่จัดการดูแลรักษาและเก็บเกี่ยวผลผลิตจะยากกว่า และ 3) การปลูกทุเรียนแบบวนเกษตร ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง มีการปลูกทุเรียนสายพันธุ์ที่หลากหลาย ต้นทุนการผลิตต่ำ และเกษตรกรมีรายได้จากการผลิตอื่น แต่ขาดการจัดการและดูแลรักษาทุเรียนที่ดี ทำให้ต้นทุเรียนสูงยากต่อการดูแลและเก็บผลผลิต และผลทุเรียนไม่สมบูรณ์ จะเห็นได้ว่าการปลูกทุเรียนรูปแบบที่แตกต่างกันมีความเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม การจัดการดูแลของเกษตรกร การลงทุน และผลของการทำฟาร์มที่เกษตรกรได้รับ โดยเกษตรกรสามารถเลือกปลูกทุเรียนในรูปแบบที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง หรือตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งมีทั้งประสิทธิภาพการผลิตและการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร การลดต้นทุนการผลิต รายได้ที่หลากหลายของเกษตรกร ตลอดจนการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติ

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. 2562. คู่มือสำหรับประชาชนในการปลูกไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER037/GENERAL/DATA0001/00001604.PD, (2 มกราคม 2564).

กรมวิชาการเกษตร. 2560. การปลูกทุเรียนมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://info.doa.go.th/goodgap/attachment.php?aid=13, (30 ธันวาคม 2563).

กรมวิชาการเกษตร. 2562. การผลิตทุเรียนภาคใต้ตอนล่าง. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: https://www.doa.go.th/oard8/wpcontent/uploads/2020/09/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9C%E0%B8%A5.pdf 4, (1 มกราคม 2564).

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2559. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER049/GENERAL/DATA0000/00000022.PD, (18 ตุลาคม 2563).

กระทรวงพาณิชย์. 2563. สถานการณ์ในการผลิตทุเรียนในปี 2562. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/thueriiyn_240863.pdf, (18 มกราคม 2564).

จรัญ จันทลักขณา. 2560ก. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขมวลชนและการเกษตรยั่งยืน. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ. 151 หน้า.

จรัญ ราชนุ้ย. 2560ข. เปรียบเทียบรูปแบบในการปลูกทุเรียนในตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา. 185 หน้า. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/11713/1/420098.pdf, (30 ธันวาคม 2563).

สำนักงานเกษตรจังหวัดตรัง. 2563. ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรและข้อมูลทั่วไปของจังหวัดตรัง ปี 2562. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: https://web.cpd.go.th/trang/images/29september2563/kk2563.pdf, (10 กุมภาพันธ์ 2564).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2561. พื้นที่ปลูกทุเรียนรวมทั้งประเทศ. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://misapp.oae.go.th/product/%E0%B8%97%E0%B8%B8%E0%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99, (2 มกราคม 2564).

Radchanui, C. and P. Keawvongsri. 2017. Pattern and Production of Durian in Saikhao Community, Kokpho District, Pattani Province. International Journal of Agricultural Technology 13(6): 791-812. (Online): Available Source: http://www.ijat-aatsea.com ISSN 2630-0192 (Online) (30 December 2020).